ÖTÖDIK FELADATSOR

Középszintű írásbeli vizsga

I. Nyomtatott szótár segítségével fordítsa magyar nyelvre az alábbi idézetet! (40 pont)

Vergilius: Camilla, a Dianának szentelt lány

(Aeneis XI. 573-585.)

Utque pedum primis[1] infans vestigia plantis
Institerat[2], iaculo palmas armavit[3] acuto
Spiculaque[4] ex umero[5] parvae[6] suspendit et arcum.
Pro crinali auro[7], pro longae tegmine[8] pallae
tigridis exuviae per dorsum[9] a vertice pendent.
Tela manu iam tenera puerilia[10] torsit
et fundam tereti[11] circum caput egit habena[11],
Strymoniamque[12] gruem aut album deiecit olorem.
Multae illam frustra Tyrrhena per oppida matres
optavere nurum: sola contenta Diana
aeternum[13] telorum et virginitatis amorem
intemerata colit. Vellem haud correpta fuisset
militia tali[14], conata[15] lacessere Teucros.

Diana istennő meséli el, hogy a volszkuszok királya neki szentelte még csecsemő leányát, Camillát. Az apa a lányát már egészen kicsiny korától fegyverhez, harchoz szoktatta. Miután felserdült, vitézül harcolt a trójaiak ellen, de végül halálos sebet kapott. Diana bosszuló nyila oltotta ki gyilkosa életét.

1. ut primis: ut primum = mihelyt
2. pedum vestigia plantis institerat: lépegetni kezdett, járni tudott
3. armavit: tudniillik az apja, Metabus
4. spicula: nyilakat tegezben, tegzet
5. ex umero: vállára
6. parvae: puellae
7. crinale aurum: arany fejdísz
8. tegmine: tegimine
9. per dorsum: végig a hátán
10. puerilia: gyemekkorában
11. tereti habena: sodrott szíjon
12. Strymonius 3: trák, sztrümóni
13. aeternum: örökre
14. vellem, haud correpta fuisset militia tali: bárcsak ne fogta volna el ilyen harci kedv
15. conata: ut conaretur

II. Oldja meg az alábbi feladatsort!

1. Egyeztesse a zárójelben megadott szavakat a ragozott főnévvel! (6 pont)

pedum (meus 3; qui, quae, quod) ……

manu (proprius 3; hic, haec, hoc) ……

vestigia (similis 2; ille, illa, illud) ……

2. Határozza meg a következő igealakokat! (6 pont)

Pl.: trahit: activum, indicativus, praesens, imperfectum, egyes szám, 3. személy

colitis …….

culti sunt …….

colentur …….

3. Válogassa szét a megadott szavakat a következő szempontok szerint: (6 pont)

	Alapfok	**Középfok**	**Felsőfok**
Melléknév			
Adverbium			

longior, plurimus 3; carissime, breviter, minus, bonus 3

4. Nevezze meg a szövegben vastag betűvel szedett igeneves szerkezetet! (4 pont)

Pl.: Scimus regem Camillam armavisse. accusativus cum infinitivo

Camilla sumpta funda olorem deiecit. (deicio 3, -ieci, -iectus = elejt, megöl)

…….

Fertur Diana mortem Camillae ulta esse. (ulciscor 3, ultus sum = bosszút állni)

…….

5. Nevezze meg az alárendelt tagmondat-típusokat a következő két összetett mondatban? (4 pont)

Diana quaerit, cur Camilla pugnam lacessat. (lacesso 3, -ivi, -itus = kezdeni)

…….

Oravi te, ut me defenderes.

……

6. Írja le az alábbi rendhagyó ragozású igék szótári alakját! (3 pont)

akarni ……

vinni ……

menni ……

7. Egyeztesse a az elöljárószóval a zárójelben megadott szavakat! (3 pont)

per (viae) ……

circum (ego) ……

ex (umerus) ……

8. Írja le azokat a latin szavakat szótári alakban, amelyekből az alábbi szavak származnak! (3 pont)

…… milícia

…… aktív

…… optimális

Javítási útmutató

Tájékoztató fordítás:

Vergilius: Camilla, a Dianának szentelt lány

Amint megtanult járni, apja hegyes dárdát adott kezébe, és a kislány vállán íj és tegez függött. Arany fejdísz és hosszú, védelmező köpeny helyett tigrisbőr csüngött rajta fejétől végig a hátán. Már gyermekként lándzsát forgatott gyenge kezével, és feje fölött feszesre sodrott szíjon parittyát hajtott, sztrümóni darvat, vagy fehér hattyút ejtett el. A tirrén városokban sok anya hiába kívánta menyének: ő csak Dianához ragaszkodott örökké, és a fegyverekért és a szüzességért hevülve szeplőtelenül élt. Bárcsak ne ragadta volna el ilyen harci kedv, hogy a trójaiak ellen próbáljon küzdeni!

Tagmondatonként adható részpontszámok:

Vergilius: Camilla, a Dianának szentelt lány

Aeneis XI. 573-585.

Utque pedum primis infans vestigia plantis
Institerat (4 pont), iaculo palmas armavit acuto (2 pont)
Spiculaque ex umero parvae suspendit et arcum (2 pont).
Pro crinali auro, pro longae tegmine pallae
tigridis exuviae per dorsum a vertice pendent (4 pont).
Tela manu iam tenera puerilia torsit (4 pont)
et fundam tereti circum caput egit habena (4 pont),
Strymoniamque gruem aut album deiecit olorem (3 pont).
Multae illam frustra Tyrrhena per oppida matres
optavere nurum (5 pont): sola contenta Diana (3 pont)
aeternum telorum et virginitatis amorem
intemerata colit (4 pont). Vellem haud correpta fuisset
militia tali (3 pont), conata lacessere Teucros (2 pont).

A feladatsor megoldása:

1. Egyeztesse a zárójelben megadott szavakat a ragozott főnévvel! (6 pont)

pedum (meus 3; qui, quae, quod)	pedum meorum, quorum
manu (proprius 3; hic, haec, hoc)	manu propria, qua
vestigia (similis 2; ille, illa, illud)	illa vestigia similia

2. Határozza meg a következő igealakokat! (6 pont)

Pl.: trahit: activum, indicativus, praesens, imperfectum, egyes szám, 3. személy

colitis activum, indicativus, praesens, imperfectum, többesszám 2. személy

culti sunt passivum, indicativus, praesens, perfectum, többesszám 3. személy

colentur passivum, indicativus, futurum, imperfectum, többesszám 3. személy

3. Válogassa szét a megadott szavakat a következő szempontok szerint: (6 pont)

	Alapfok	**Középfok**	**Felsőfok**
Melléknév	bonus 3	longior	plurimus 3
Adverbium	breviter	minus	carissime

longior, plurimus 3; carissime, breviter, minus, bonus 3

4. Nevezze meg a szövegben vastag betűvel szedett igenevet vagy igeneves szerkezetet! (4 pont)

Pl.: Scimus regem Camillam armavisse. accusativus cum infinitivo

Camilla **sumpta funda** olorem deiecit. (deicio 3, -ieci, -iectus = elejt, megöl)

ablativus absolutus

Fertur **Diana** mortem Camillae **ulta esse**. (ulciscor 3, ultus sum = bosszút állni)

nominativus cum infinitivo

5. Nevezze meg az alárendelt tagmondat-típusokat a következő két összetett mondatban? (4 pont)

Diana quaerit, cur Camilla pugnam lacessat. (lacesso 3, -ivi, -itus = kezdeni)

függő kérdés – kérdő tárgyi mellékmondat

Oravi te, ut me defenderes.

célzatos tárgyi mellékmondat

6. Írja le az alábbi rendhagyó ragozású igék szótári alakját! (3 pont)

akarni volo, velle, volui

vinni fero, ferre, tuli, latum

menni eo, ire, i(v)i, itum

7. Egyeztesse a az elöljárószóval a zárójelben megadott szavakat! (3 pont)

per (viae)	per viam
circum (ego)	circum me
ex (umerus)	ex umero

8. Írja le azokat a latin szavakat szótári alakban, amelyekből az alábbi szavak származnak! (3 pont)

miles, -itis m. – milícia

ago 3, egi, actum – aktív

bonus 3 – optimális

Középszintű szóbeli vizsga

Mintatétel:

Omnis sub nive dum latet profunda
Tellus, et foliis modo superbum
Canae dum nemus ingravant pruinae,
Pulchrum linquere Chrysium iubemur,
Ac longe dominum volare ad Istrum.
Quam primum, o comites, viam voremus.
Non nos flumina, nec tenent paludes.
Totis stat rigidum gelu lacunis.

Beszéljen a kép felhasználásával a magyarországi latin nyelvű humanizmusról!

Példa a vizsgáztatás menetére:

I. *1. Olvassa fel és fordítsa magyarra a tételben szereplő szöveget! – 20 pont*

2. Mi a szótári alakja a „nive” szónak? – 3 pont
3. Mi az eredeti és átvitt jelentése a „volare” kifejezésnek? – 3 pont
4. Mi a szótári alakja a „linquere” szónak? – 3 pont
5. Milyen igealak a „voremus”? – 3 pont
6. Miből és hogyan képezzük a „longe” szót? – 2 pont
7. Milyen versmértékben íródott a mű? – 4 pont
8. Milyen eset lehet a „nos”? – 2 pont

II. 1. Mi az idézett vers címe, s ki a szerző? – 2 pont

2. Miért hagyja el a szerző Váradot? – 4 pont
3. Milyen irányba, s útvonalon indul a költő a vers szerint? – 4 pont
4. Idézzen emlékezetből legalább ötsornyi verset Ianus Pannoniustól! – 10 pont

III. A kép témájának bemutatása: 15 pont

Emelt szintű írásbeli vizsga

I. Nyomtatott szótár segítségével fordítsa magyarra az alábbi idézetet! (40 pont)

Livius: Ab urbe condita I. XLI. 3-
Servius Tullius trónralépésének körülményei

Servius Tullius gyermekkorától Tarquinius Priscus király és hitvese, Tanaquil királyné udvarában nevelkedett. Bár alacsony származású volt, tehetségesnek bizonyult, és csodajel is bizonyította kiválasztottságát. A király halálakor a királyné Serviust igyekezett a trónra juttatni.

„Tuum est," inquit[1], „Servi, si vir es, regnum, non eorum qui alienis manibus pessimum facinus fecere[2]. Erige te deosque duces sequere, qui clarum hoc[3] fore caput divino quondam circumfuso igni portenderunt. Nunc te illa caelestis excitet flamma; nunc expergiscere vere. Et nos peregrini regnavimus, quis sis, non unde natus sis reputa. Si tua[4] re subita consilia torpent, at tu mea consilia sequere." Cum clamor impetusque multitudinis vix sustineri posset, ex superiore parte aedium per fenestras in Novam viam versas – habitabat enim rex ad Iovis Statoris[5] – populum Tanaquil adloquitur. Iubet bono animo esse; dicit sopitum fuisse regem subito ictu[6]; iam ad se[7] redisse; interim Ser. Tullio iubere populum dicto audientem esse[8].

1. inquit: az alany Tanaquil királyné
2. A tagmondat arra utal, hogy a királyt felbujtott pásztorok közreműködésével megölték.
3. hoc caput: a királyné Servius Tullius fejére mutatva mondja ezt
4. si tua consilia torpent: ha tanácstalan vagy
5. ad Iovis Statoris: tudniillik aedem
6. Ismét arra utal a királyné, hogy merénylők támadtak a királyra.
7. ad se: tudniillik regem
8. Ser. Tullio iubere populum dicto audientem esse: felszólítja a népet, hogy Servius Tullius szavának engedelmeskedjék

II. Oldja meg az alábbi feladatsort!

1. Egyeztesse a megadott szavakat a főnévvel! (6 pont)

(ille, illa, illud) flammarum (caelestis, -e) ……..……..

(superior, -ius) aede (qui, quae, quod) ……...

(hic, haec, hoc) regem (alienus, -a, -um) ……

2. Képezzen a malus, -a, -um melléknévből mindhárom fokban adverbiumot! (3 pont)

……..……..

3. Adja meg a loquor 3 locutus sum ige következő alakjait! (5 pont)

ind. praes. imperf. S. 2. …….

coni. praet. imperf. S. 1. …….

ind. praet. perf. S. 3. …….

I. imperativus S. 2. …….

coni. praes. perf. Pl. 3. …….

4. Képezze a reputo 1 ige valamennyi infinitivusát! (3 pont)

…….

5. Milyen esetben állnak az aláhúzott szavak? (3 pont)

iubet bono animo esse …….

tuum est, Servi, regnum …….

rex sopitus est subito ictu ……

6. Nevezze meg az alárendelt tagmondat típusát! Alakítsa át úgy, hogy utóidejűségre utaljon! (5 pont)

Reputa, quis sis! ……

……

7. Emelje ki a szövegből az igeneves szerkezet alkotórészeit! Alakítsa át a szerkezetet passzívvá! (5 pont)

Videmus regem ad se redisse. …….

……

8. Értelmezze röviden a következőket! (5 pont)

sella curulis ……..

lictor ……

fasces ……

curia ……

toga praetexta ……

Javítási útmutató

Tájékoztató fordítás:

Tanaquil igy szólt: „Servius! Tiéd, ha férfi vagy, a királyság, nem azoké, akik a legszörnyűbb gaztettet vitték véghez idegen kéz segítségével. Légy bátor, és az isteneket kövesd vezetőként, akik egykor isteni tűzzel körülöntve jósolták meg, hogy ez a fő híres lesz. Serkentsen fel most ez az isteni láng, most igazán ébredj fel! Mi is bevándorlóként uralkodtunk. Gondold meg, hogy ki vagy, és ne azt, hogy honnét származol! Ha a dolog váratlan volta miatt tanácstalan vagy, legalább kövesd az én tanácsaimat!" Mivel a kiáltozást és a tömeg szenvedélyét alig lehetett már féken tartani, az épület felső részéről, a Nova viára néző ablakokon át – a király ugyanis Iuppiter Stator templománál lakott – Tanaquil szól a néphez. Megparancsolja, hogy legyenek jókedvűek, azt mondja, hogy a király csak elkábult a váratlan ütéstől, hogy már magához tért, eközben felszólítja a népet, hogy Servius Tullius szavának engedelmeskedjék.

Tagmondatonként adható részpontszámok:

„Tuum est," inquit, „Servi, si vir es, regnum (2 pont), non eorum qui alienis manibus pessimum facinus fecere (3 pont). Erige te deosque duces sequere (3 pont), qui clarum hoc fore caput divino quondam circumfuso igni portenderunt (4 pont). Nunc te illa caelestis excitet flamma (2 pont); nunc expergiscere vere (2 pont). Et nos peregrini regnavimus (2 pont), quis sis, non unde natus sis reputa (3 pont). Si tua re subita consilia torpent (2 pont), at tu mea consilia sequere"(2 pont). Cum clamor impetusque multitudinis vix sustineri posset,(3 pont) ex superiore parte aedium per fenestras in Novam viam versas – habitabat enim rex ad Iovis Statoris – populum Tanaquil adloquitur (5 pont). Iubet bono animo esse (2 pont); dicit sopitum fuisse regem subito ictu (2 pont); iam ad se redisse (2 pont); interim Ser. Tullio iubere populum dicto audientem esse (1 pont).

A feladatsor megoldása:

1. Egyeztesse a megadott szavakat a főnévvel! (6 pont)

(ille, illa, illud) flammarum (caelestis, -e)	illarum, caelestium
(superior, -ius) aede (qui, quae, quod)	superiore, qua
(hic, haec, hoc) regem (alienus, -a, -um)	hunc, alienum

2. Képezzen a malus, -a, -um melléknévből mindhárom fokban adverbiumot! (3 pont)

male, peius, pessime

3. Adja meg a loquor 3 locutus sum ige következő alakjait! (5 pont)

ind. praes. imperf. S. 2.	loqueris
coni. praet. imperf. S. 1.	loquerer
ind. praet. perf. S. 3.	locutus 3 esset
I. imperativus S. 2.	loquere
coni. praes. perf. Pl. 3.	locuti 3 sint

4. Képezze a reputo 1 ige valamennyi infinitivusát! (3 pont)

reputare, reputari, reputavisse, reputatus 3 esse, reputaturus 3 esse, reputatum iri

5. Milyen esetben állnak az aláhúzott szavak? (3 pont)

iubet bono animo esse	ablativus qualitatis
tuum est, Servi, regnum	vocativus
rex sopitus est subito ictu	ablativus causae

6. Nevezze meg az alárendelt tagmondat típusát! Alakítsa át úgy, hogy utóidejűségre utaljon! (5 pont)

Reputa, quis sis!

függő kérdés

Reputa, quis futurus sis!

7. Emelje ki a szövegből az igeneves szerkezet alkotórészeit! Alakítsa át a szerkezetet passzívvá! (5 pont)

Videmus regem ad se redisse.

vezérige: videmus, accusativus: regem, infinitivus: redisse

Videtur rex ad se redisse.

8. Értelmezze röviden a következőket! (5 pont)

sella curulis:	magas rangú tisztviselő hivatali széke
lictor:	törvényszolga
fasces:	a végrehajtó hatalmat jelképező vesszőnyaláb(ok)
Curia:	a szenatus ülésező helye
toga praetexta:	bíborszegélyű toga, tisztségviselők megkülönböztető öltözéke

Emelt szintű szóbeli vizsga

Mintatétel:

C. Valerius Catullus: 70. carmen

Nulli se dicit mulier mea nubere malle
quam mihi, non si se Iuppiter ipse petat.
Dicit: sed mulier cupido quod dicit amanti,
in vento et rapida scribere oportet aqua.

- Mutassa be a kép alapján Róma eredetmondáját!
- Térjen ki az adott műalkotás jelentőségére az antikvitásban és a reneszánszban!

Példa a vizsgáztatás menetére és a felelet értékelésére:

I. 1. Olvassa fel a kihúzott szöveget (a hagyományos vagy a restituált ejtés szerint)! – 2 pont

2. Állapítsa meg, hány (tag)mondatból áll a szöveg! Indokolja állítását! – 3 pont

3. Talál-e itt alárendelt mellékmondato(ka)t? Indokolja állítását! – 3 pont

4. Melyik az a (maximum öt) szó, amelyet szükségesnek tart megnézni a nyomtatott szótárban? Próbálja megállapítani szótári alakjukat, mielőtt a szótárt igénybe venné! – 4 pont

5. Talál-e a szövegben igeneves szerkezetet? Indokolja állítását! – 4 pont

6. Kísérelje meg a szöveget magyarra fordítani! – 20 pont

7. Talált-e a szövegben magyartól eltérő esethasználatot? Ha igen, nevezze meg! – 4 pont

II. 1. Mondjon a szöveg tartalmával kapcsolatban néhány (négy-öt) tudnivalót! (színhely, korszak, történelmi vagy mitológiai személy, római szokás vagy fogalom stb.) – 5 pont

2. Beszéljen s szerzőről és munkásságáról! – 10 pont

3. Idézzen (minimum öt mondatnyit/sornyit) a szerzőtől! – 5 pont

III. A kép témájának bemutatása 10 pont, a forrás bemutatása 5 pont